

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Изази сваке недеље.

Претплата се шаље напред уредништву и без новаца се лист никоме слати неће.

ПАСТИР

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЈА.

издаје и уређује свешт. и проф. Никола Поповић.

За све српске крајеве стаје на годину 60 гр. или 6 фор. на по год. 30. гр. или 3 фор. на три мес. 15 гр. или 1 фор. и 50 нов. Неплаћена писма од нередовних дописника не примају се.

Именем твоим, боже, пребивајуће
паче тисащъ великихъ сокровищъ злата.

(Срп. XLI.)

Напомињући у последњем броју имена најдостојнијих свештеника наших из скорашњег доба, ми као да заборависмо једно име, које сва поменута далеко-далеко надмашује. Но не, не смо заборавили дику црногорску, не смо смели с ума понос целокупног српства.

Има имена, о којима је боље „ћутати него говорити мало.“ Остављајући, да понаособ говоримо о највећем и најближем к нама свештенику из броја преминулих, ми и опет морамо навестити само неколико речи, које би биле достојне за недостижног ћеница српског.

Био је у старо доба у народу „избраном“ један цар, који је седећи на престолу исказивао уз харфу своја пламена осећања према Јехови — творцу васелене. Наша света црква казује нам, да је тај цар био велики пророк „пред лицем Господа“, да је био човек „богодуховен“ — самим Богом задахнут. То је Давид. Књигу, коју нам је овај велики песник јеврејски оставио, поштују сви хришћански народи као свету. Псалтир је тако исто света књига као и јеванђеље.

У једном маленом делу српства, у кршној Црној Гори изливао је пре двадесет година српски владалац и првосвештеник уз чаробну іеку од гусала огњена чувства своја према највећој светињи српској после Бога — према родољубљу и слободи. Он је био задахнут најсветнијим мислима, најживљим осећањима према роду свом, према српству целокупном. Света борба за слободу милу одушевљавала је велику и пламену душу његову. То је господар и владика црногорски и брдски Петар Петровић Његош. Да не ређамо сва дела књижевна овог највећег песника српског, доета ће бити, што ћемо са сваким поштовањем споменути „Горски Вијенац“ његов. *Псалтир* и *Горски Вијенац* треба да су једнаког поштовања сваком хришћанину Србину.

Име овог неумрлог песника, владоца и свештеника треба да је дубоко записано у срцу свега свештенства и сваког Србина. Он је служио и Богу и имену рода свога. А пред именом рода „свештеник је сваки Србин при свештеном огњу“ његовом. Треба да нам је често, врло често у руци Горски Вијенац Његошев, треба да напајамо душу своју мислима и осећањима, којима дише овај дивни умотвор великог ђенија цетињског. Ми и онако налазимо слабе хране душевне у списима многих наших књижевника, па немојмо бити немарни према томе, чиме се можемо похвалити пред народима, који имају развијену своју књижевност од толико векова. Ви песници данашњег доба, ви! Како сте већином врло мајушни према недогледном Његошу! Како нам непрестано дајете некакве ситничарске стихове! Како нећете да престанете једанпут певати богињи срца вашег! Како нас мучите, кад замотавате песме своје о општем добру у неке алигорије! Та воспойте намз штз пјсней черногорских! Певајте отворено о предметима, најдостојнијим песниковог одушевљења! Јер биће боље, да умукнете, ако нећете или не можете да нам овако певате:

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

- „Што је ово ево неко доба
- „Те су наше горе умучале,
- „Не разлежу ратнијем клицима?
.....
- „Да гинемо и крв проливамо!
- „Да јуначки аманет чувамо:
- „Дивно име — и свету слободу! (Његош.)
или овако:
- „Што ме гледаш у рукама туђим,
- „Што ме гледаш на мукама тешким,
.....
- „Што ме гледаш, те ме не спасаваш,
- „Што не годиш, да ме ослободиш ??? (Драгаш.)

Догматичке поуке.

Грех и његове последице.

Кад су први људи почели да благују у рају, јави се међ њима враг, суштаство зло, пакосно, које позавиди њиховом благовању и науми да их лиши тог блаженства.

Адам и Ева уживаху велику милост божију са своје послушности, доброте и невиности, зато се враг реши, да их учини непослушнима, хрђавима. Учинити, да постану хрђави, није могао на један мах, па зато и започне поиздаље. Он их најпре почне саветовати да не слушају Бога, почне их наводити на зло. Ако је човек тврд у добру, свагда чини добро, а не слуша хрђавог, онда га нико неће моћи навести на зло ни одвратити од добра. Но ако он и сам није тврд у добру и радо слуша оно, што је хрђаво, онда се лако може навести на зло. Адам и Ева не бејаху још утврђени у добру, па зато допустише злome духу, те преступише заповест божију: *згрешише*. Да разгледамо сада, каква се промена појавила у души првих људи после тога, кад већ згре-

шише. Вероватно многим се догађало, да испита на себи ту незгуду, кад је био непослушан, па је учинио неко зло. Је л' да је пре свега осећао, да му је нешто тешко на срцу, да му је непријатно, што је учинио хрђаво дело, да је осећао *стид*? Тако је. Савест му је онда јасно казивала, да је учинио нешто хрђаво. Затим му је долазило на памет, да за хрђав поступак наказују и да њега очекује казна за хрђавство, које је учинио, да је зато страховао, осетио у себи *страх*. Но једни се људи одмах кају, што су учинили хрђаво дело и жале, што су увредили својим хрђавим поступком људе, који су их љубили и бринули се о њима, па одмах признају своју погрешку и моле за опроштај. А други напротив не признајући да су урадили нешто хрђаво, довијају се, да забашуре некако своје ниско дело, како се не би нико сетио, да су они криви — хоће да се *сакрију*. А ако не могу да сакрију своје хрђаво дело, онда се старају, да се покажу као невини, па да пребаце своју кривицу на другог. Дакле код једних се после хрђавог дела јавља *стид, страх и покајање*; а код других напротив жеља, да забашуре, да *не признају*, већ да пребаце своју *кривицу на другог*.

Ово је исто било и у души првих људи кад згрешише. Савест им је одмах напоменула, да су они хрђаво учинили, па их је почела узнемиравати: они се стиђаху једно од другог. После тога поплаше се од казне и почну *страховати*. Овим се прекида срећа, прекида блаженство. Пре им беше душа спокојна, срце весело; а сад се јавља туга, *непокојство*. Но и то још није све. Докле им душа беше чиста, невина, дотле им и дела бејаху чиста, света. А сада се и то мења. Душа је човечија саздана по образу божију и својства се његова преливају свагда на њој, као што се зраци сунчани преливају у води. Кад је вода чиста и тиха, онда се и зраци сунчани преливају у води врло живо. Ако ли је вода нечиста или замућена, онда се и сунце одбија неправилно, нејасно, — образ сунца потамњује. Тако је

исто било и са образом божјим у души првих људи. Докле душа првих људи беше чиста, невина, докле хрђавство и зло није допирало до њих, дотле се на њима јасно виђаше, расговетно преливаше образ божји. Памет им беше чиста, па схваћаху све ствари брзо, правилно, истинито, једном речи *бејаху паметни*. Срце им беше чисто, незлобно, добро, па зато и Бог беше близу њих, и они близу Бога. Но кад први људи згрешише и пустише зло у своју душу, тада образ божји помрча у души њиховој. Као што мутни облаци заклањају сунце, да се зраци његови не даду видети у води: тако је исто и учињено зло преградило Бога од душе човечије. Памет човечија постаде сад далеко слабија, него што беше пре, и она не моглаше већ добро схватати као пре: она поче да прима *лаж* за истину. Срце човечије удаљава се од добра и клони се к злу, постаје зло, *покварено*. Па зато први људи после греха почеше да раде друкче, него што радише пре, почеше да лажу, да врдају, да чине зло. Грех поремети душу првих људи.

Господ Бог знао је, да су људи згрешили, јер он све зна. Но као преблаг и милосрдан жељаше, да би људи колико је могуће поправили то зло, које учинише, да би признали хрђав свој поступак, па покајали се. И ево долази он к њима у рај. Они чују, да по врту иде Господ. Док бејаху невини, они се радоваху доласку Господа. Говорити с Богом — то беше за њих срећа, блаженство. Но садашњи долазак Бога већ их нимало не радоваше, шта више он им се учини и непријатан, узбуди у њима непријатно осећање, *страх*. Они се уплашише, јер знађаху да су учинили хрђавство — учинили оно, што је непријатно Богу. Душа се њихова поставши нечиста удала од Господа и они, уместо да сместа истрче на сусрет Господу, који их тако љуби, који им тако много чини добра, крију се од страха за дрвеће у врту. Но од кога да се сакрију? Од Бога? Та зар се може сакрити од Бога, који све види, који је свуда? Они

су све то знали пре, али им сада памет беше помрчала, па не знадоше.

Бог, који зна све, знао је, да су се Адам и Ева сакрили, као и то зашто су се сакрили, па их опет није одмах избличио. Он жељаше, да они сами признаду свој хрђав поступак и да се покају, па зато и запита Адама: Адаме! где си? Адам тек тада познаде, да се од Бога сакрити не може па се и одазва овим речма: „Ја чух да ти идеш по рају, па се уплаши; а го сам, па зато се и сакри.“ Тако дакле Адам не призна, да је преступио вољу Божију. Он сакри то, да је згрешио, а Богу одговара да се крије зато, што је го. Но милосрдни Господ и овде не избличи Адама: он хтеде да Адам искрено призна свој грех, па зато га пита даље: „Ко ти каза то, да си наг? Да л' ти ниси окусио од забрањеног плода?“ Адам виде, да од Бога кривицу сакрити не може и да је мора признати. Овде му је требало припасти на молитву и тражити опроштаја. Но срце његово већ беше поремећено и не осећаше оне пређашње љубави према саздатељу. Адам хтеде да пребаци своју кривицу на другога. Он започе да криви за свој грех своју жену, па и самога Бога, који му је даде „Жена, коју си ми ти дао, донесе ми тог воћа са забрањеног дрвета, и ја једох“ рече он. Овим он доказа, да и срце његово беше тако исто покварено као што му је и помућена памет. Јер поче да криви жену своју претурајући своју кривицу на њу, па унеколико и на самог Бога. — Тада се Господ обраћа к жени и пита: А ти шта си урадила? Жена по примеру свога мужа почне и сама да баца своју кривицу на другога, па зато и одговора: „Змија ме превари, и ја једох.“

Тако грех уђе у душу првих људи, одузе јој спокојство и срећу, усели у њу стид и страх, исквари је, помрча у њој образ Божији и од чисте и свете учини нечисту, *грешну*.

Живот и радња св. Саве

ПРВОГ АРХИЕПИСКОПА СРПСКОГ.

(Наставак.)

Поука ова св. Саве имађаше те красне последице, што се папска намера о завођењу вере латинске у Србији осујети а између браће прекратише распре и наста мир и слога.

Поживевши неко време у Студеници св. Сава напише устав и за ову *обитель*, на одатле опет отпутује у Хиландар, где су га *eratia* жудно ишчекивала. Одавде он често одлазаше у Карејску своју ћелију ради усамљене молитве и душевног усредсређења.

Потребе светогорске принуде св. Саву, да отиде у Цариград до Цара и Патријарха. Цариградом бејаху онда овладали Латини а Цар и Патријарх становаху у Nikei. Цар Тодор Ласкар беше пријатељ владалачке породице српске, јер је ћерка његова била за Радославом, синовцем св. Саве, па и ово је један споредни узрок, што Цар прими св. Саву ласкаво и испуни све, што овај тражаше за св. Гору. Видевши овако добро расположење царско, он покуша не би ли могао том приликом учинити што и за Србију. Србија не имађаше своје Епископе, и ово сад потражи св. Сава од Цара и Патријарха. „Помислите — говораше им св. Сава — какво је жалосно српско стадо, кад не познаје гласа свога пастира? Оно бѣжитъ штъ негш, ѡкш не знаетъ чѣжѡго гласа. Дајте Србима таквог пастира, да окцы скол глашлетъ по имени и окцы по немъ идѣтъ, ѡкш вѣдатъ гласъ егш, (Јоан 10. 3—5) јер тек тако могу се очекивати од њега достојни плодови.“

Цар Тодор радо одобри овај предлог, но у исти мах рече: „хоћу да ми ти избереш лице, које би се и мени допало и које би заиста било достојно за тај позив.“ Св. Сава извођаше све своје другове редом. Но Цар му примети: „Све је друштво твоје добро; но ти си опет над њима,

хоћу ти и да будеш први Архиепископ српски.“ Дуго се одупираше св. Сава овом предлогу, но кад му приметише, да је основ његовог живота послушност, он приклони главу пред промислом божијим, и на велику Госпођу би произведен за Архиепископа.

Као Архиепископ он продужи и даља захтевања своја у корист Србије „Доврши милост твоју над Србијом! — говораше св. Сава Цару — допусти, да од сада могу Срби сами у својој средини бирати и рукополагати своје Архиепископе! Далеко је долазити чак овде, а и време је ускелебано и мутно У том дуговлачењу могло би често остајати стадо без пастира.“ Жао беше и Цару и Патријарху, да савим испусте српску цркву испод своје власти, но на тврда и неуступљива захтевања св. Саве одобрише и то. (1214 г.)

По повратку из Никеје св. Сава удари на св. Гору, те се с овом опрости и дође у Србију. Брат његов Стефан беше болестан и не могаше му сам изаћи на сусрет, већ беше оправно своју децу. Дошавши у дом св. Сава освети водицу и покропи свог брата, који одмах за тим и оздрави. Катедру своју он намести у Жичи, где још отац његов почео беше величанствену цркву. Овде он посвети у чин епископски 12 лица из бољих својих ученика. Затим дозове све српске жупане и пред њима свима венча брата Стефана на краљевски престо. На други дан одслужи службу и даваше народу овакво поучење: „ни добар, што живи без праве вере, не може нам бити користан, ни права вера без добрих дела неће нас довести до Бога.“

После ових пастирских савета и поука, светитељ предузима мере против незаконних бракова, који се онда бејаху завели у народу српском. Народ млад и неутврђен онда још у многим правилима хришћанским а не имајући ни својих школа ни учитеља, који би га у том настављали, држаше у животу свом многе обичаје, које је задржао из незнабошких времена. Тако многи држаху жене невенчане, а други и

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

ако су тобож били венчани, но венчање то беше свршено тек онако мимогредно Свети Сава нареди сад, да се они, који нису били венчати, повенчају, а они, који не бејаху по правилу наше свете вере венчати, превенчају, учећи их при овоме: да је основ друштву и држави породица, јер друштво и држава не могу се ни мислити без тврде и законе везе међу мужем и женом; да Бог по учењу наше православне вере није наредио тајну брака једино ради умножења деце, но и ради васпитања ове деце у духу истине и свете божије науке и њиховог спремања како за земаљски тако и за небески живот, које се не може достићи друкче, до узајамним потпомагањем и старањем родитеља њихових, везаних неразлучном везом и благословљених свештенослужитељем својим. За овим он обрати пажњу на истребљење неких јереси, које владаху међу племенима, убеђавајући их, да се покају у својим заблудама и сједине с правом црквом, па ће доћи у милост свога краља. Какве су биле то јереси? У Доменцијану не говори се ништа с њима. Доцнији летописац овако излаже извештај Доменцијана: јелци кррени ко латинскоју ересь въпадоша, смъхъ политкоу шуроу изглаголахъ помозоуеть ихъ и въриниъ приунтаеть. Јелци же не покорахоу се сихъ новелъкше цароу Стефаноу братоу съ безухстиемъ оть отъустка изгнати и недлише растити тернию въ мѣсто винограда. (Гласник X. 36) Но Латини живљаху у Србији и при Душану. Дакле јасно је, да није Доменцијан ове људе имао у виду, кад говори о подвизима св. Саве односно истребљења јереси. По свој прилици то су били остатци аријанаца и богомиља.¹⁾

Кад је овако поправио унутрашње стање, св. Сава имађаше сад потребу да изврши једно значајно дело спољашње. Краљ мађарски завидећи унапређењу српске земље и српскога краља, објави Србији рат. Предвиђајући, да би овај рат по Србију, која за онда још не имађаше јаке целине, могао

¹⁾ Овој јереси посветиће се нарочити чланак у овом листу.

бити више шкодљив него ли пробитачан, св. Сава отпутује у Маџарску и мудрим разлoзима и беседама својим склони маџарскога краља на мир.

По смрти брата свог св. Сава отпутује на исток ради поклоњења оним светим местима, која су освештана стопама Спаситељевим. Идући по овој страни он не остави ни једно место, где је Христос долазио, да га не походи и не задовољи срце своје том неисказаном милином, коју при сваком поједином овом местанцету осећаше. У *обители* Саве освештеног он добије драгоцену штаку на поклон, која се и сада по његовом аманету чува у св. Гори.²⁾ На повратном путу сврати се он у Nikeју. Император Јован Ватаци дочека га и испрати с особитом почашћу у св. Гору. Дошавши у своју катедру он чита годишњи парастос брату своме краљу и врло беше радостан, што се том приликом увери, да су остаци брата његовог целокупни и нетлјени.

Под бдителним надзором његовим цветахе у Србији побожност. Сваког празничког дана говораше поучење у цркви: великашима саветоваше да не заборављају о смрти, да имају свагда на уму, да су они по људском само схватању већи, а пред Богом равни, па још може бити и нижи од оних, које они за ниже од себе сматрају; војницима говораше, да се чувају од самовољства и недружбе, а народу, да се не упушта у незнабошке обичаје и весеља.

У манастирима завођаше све, што беше лепше и боље и што је могао видети на истоку. Ради зидања и украшења ових сазиваше са свих страна најбоље иконописце и мајсторе од мермерне и каменорезне радње.

(Наставиће се.)

²⁾ Писма сь востока I. 114.)

Филозофија и Религија.

Филозофија и религија у својим одношајима према животу људском једнаке су: и једна и друга занимају се личношћу човека, његовим оправдељењем, његовим одношајем, који га зближавају с Богом и с другим људма. „Ја никада не могу да верујем, — говори Малбранш — да би права филозофија противна била правој религији: истина се предаје нама различним начином, но без сумње она је свагда једна и иста.“

Но ако се филозофија и религија баве једним истим предметом, опет зато оне сез начајно разликују у путовима, којима приступају к своме предмету. Филозофија тражи истину, но у том тражењу истине главну ролу игра слободна снага разума. Религија је веровање у извесне истине, које се сазнају наравственим чувством или савешћу: религија не истражује, но верује. И ако се и она користи разумом, то опет бива у границама положне вере. Религија и филозофија зближавале су се и мешале у нека времена, кад су једне и исте истине усвајале и једна и друга, но потпуне слоге није нигда било међу њима. Природне религије — то су израз извесног духа времена, у коме се оне рађају; но уколико човечанство не допире до потпуне — апсолутне истине у сваком обзиру, то се к многим религиозним појмовима мора да придружи значајан број заблуда и празноверица. Задатак филозофије у њеном напредничком — прогресивном развоју састоји се у том: да неуморно претреса проналаске и истражује истину, да је чисти од заблуда, које је кваре и помрчавају. Таквим начином радови филозофа спремају у старо доба нов, савршенији развој религије. У то доба религиозних реформа филозофија, видевши пад старих веровања, узимаше не се веома високо подухваћање, да замени свако веровање сама собом. Замашило присвојавање! Свет живи вером, њему је нужно утврђено *увеђење* у оним питањима,

која му јамче о његову спасењу, а не непрестано *тражење истине*, које је по самој природи својој пуно тешких противоречица. Но и религија опет није кадра да замени филозофију, јер она не задовољава једну од главних потреба наше природе: непрестано, неодољиво тежење духа к истини потпуној. У овом тежењу разум не треба да буде заустављен никаквим догматом: самосталност радње — то је први услов филозофском занимању. И тако, филозофија и религија имају један задатак, једну цел: теже обадве к истини потпуној, уколико се ова открива у појавима. Но та тежња иде различним путем к истини: филозофија хладним разумом, религија пламеним чувством наравственим.

Таква је свеза међу филозофијом и религијом у опште. С овог гледишта и треба гледати на одношај старе филозофије према хришћанству. Ми морамо да признамо са оцима цркве надмашиност хришћанске религије над грчком филозофијом; но погрешили би, кад би усвојили, да је јеванђеље одређено, да сасвим замени собом свако филозофско мудровање и испитивање. Филозофска испитивања и сазнавања свагда ће бити и остати својина изабраних умова, али религија — свега света мучно, никад. Нека заклањају лице своје многобошци, кад се говори о њиховим филозофима! Њихови филозофи једва добијаху по неколико ученика, па и ове губљаху при првој опасности, која им је загрозила. Ученици Исуса Христа — рибари, митарџије, чобани, обратише к јеванђељу толике народе. Безбројне опасности место да зауставише проповедање њихово, још су већма потпомагале; најпростији сеоски становници постају код њих филозофи. Но Исус Христос и није се обраћао толико к разуму, колико к срцу; његова цел не беше, да обogaћава знањима, но да успламти и загреје душу. Он не бира себи ученике од мудраца, већ од простих и смирених душа. Хришћани остварују то, чему тек уче филозофи. Да послушамо шта вели један од првих апологиста: „Хришћанима приписиваху, да су безбож-

ниці, а Атинагор противставља тима, што нападају ове чо-
векољубиве речи Господа Исуса: Азз же глаголю вамъ: лю-
бите враги ваша, благотворите кленѣщымъ къ, добро тво-
рите ненавидѣвшимъ васъ. Къкви су то људи, који имају
такву високу наравственост? Да ли су то мудраци, који се
занимају решењемъ силогизама, рашчлањењима и раздѣљенима
. . . Не, ово су људи, што имају срце чисто а душу узви-
шену тако, да могу да љубе своје непријатеље, да чине до-
бра онима, који их нападају и руже, да се моле за спасење
оних, који теже да одузму од њих живот! А сва незнабошка фи-
лозофија тек је у једнимъ речма. Код нас ћете ви наћи про-
стихъ занатлија, стараца, који може бити несу кадри да схвате
разумом истине нашег учења, но који узвишена своја чув-
ства доказују делима својимъ. Они се не брину, како ће да
говоре празне речи, но како ће да ураде које добро дело:
да не поврате зло за зло, да претрпе увреде, да помогну
свакоме у нужди и да љубе своје ближње као саме себе.“
(Legat. pro Christ. cap. 11)

О Српска „Света Гора.“

Обично се мисли за наше богомоље, да су зидане у
заклонитијемъ мјестима због турскога насиља. Кад се пак та
ствар потанко претресе, као поуздано можемо рећи, да та
мисао није истинита. Зна се, да су сви народи спаљивали
коливо (од клати — жртва) боговима на узвишенијемъ мјес-
тима и да су најзнатније богомоље бивале код ријека, је-
зера, шума или у горама; зна се, да су словенска племена
и прије хришћанства имала своје богомоље у заклоњенијемъ
и усамљенијемъ мјестима; зна се, да су већина — и ако не
сви — хришћанскијех манастира, били у „пустињама;“ зна
се, да се већина — или боље рећи све — развалина или
забатаљенијех или онијех, који и сада поју — српскијех
храмова и манастира налазе у усамљенијемъ, заклоњитијемъ

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

мієстима (Види Гласн. Уч. Др. књига XXI. стр. 1—96. а покраї именованиєх треба споменути Ђежевац, право Благовїештење краї потока много ниже садашње благовїештенске цркве, коїа је онда била мала испосница.) Таї исти поїав видимо у Бугарскої и у свиєм хришћанскиєм земљама данашње Туреке царевине, у Црної Гори, да и неспомињемо Фрушкогорске монастире и Атонску Гору. Па чак и дандањи наш народ слабо се узда у своїе нове по селима цркве, нити има справм њих оног страхопоштовања, какво има справм усамљениєх монастира. Наш свиєт и дандањи не тражи помоћи у новиєм сеоскиєм црквама своїиєм, него у усамљениєм пустињскиєм монастирима. Пазите само, како наш народ исказує своїа побожна осїєћања кад — идући у монастир — наїеданнут у шуми угледа „дом божїи.“ Црква у селу постаїє му сасвиєм обична ствар, а изглед старинскиєх задужбина у брдима сасвиєм је друкчиїа ствар. У наоколо свуда шума, нека печувена тишина, жубор потока или хуїање риєке, здрав планински ваздух а у средини те чаробне тишине и усамљености — дивна богомоља, гдїє је човїек одлучен од свиєта. — природно обраћа сву своїу наду горе — на небеса. Такву снагу наравствениєх начела, такав огромн утицаї на душу човїєкову може само имати богомоља налик на наше старинске задужбине. И доиста се човїек мора дивити и чудити, како су „ктитори“ светиєх задужбина дубоко познавали психолошку — душевну страну људеке природе. Ниїє дакле узрок грађења богомоља у усамљениєм мієстима — *страх од Турака*, већ искрена и срдачна побожност нашиєх праотаца. *Страх од Турака* могао је имати утицаїа е грађењу црква само на накит црквени, као што се то врло лиїєно казує у народњої пієсми:

„Развалиће с' твоїа задужбина

„Око злата и драгог камења;

„Турци ће ти, царе, раскивати,

„Раскивати челичне диреке,

„А од њих ће градити ћулумке,
 „Ђулумцима биће сиротињу

.....
 .....
 „Виђео сам доље у Ресави,
 „Под Кучајном високом планином,
 „Један лијен, царе, заравањак.
 „Гради нође Раваницу цркву,
 „Гради, царе, штогођ љепше можеш
 „Од студена креча и камена,
 „А покривај плочом и каменом,
 „Од камена ником ни камена:
 „Стајаће ти хиљаду година! (к. 2. Кар. стр. 205.)

Ево још бољег доказа, да није страх од Турака, него искрена побожност и разумјевање природе људске поградило богомоље у усамљенијем мјестима:

(1).... Стефан Урош III. угледајући се на своје претке и благодарећи Богу за избављење, намисли да сазида цркву у славу Христа Сведржитеља, а к њ њамств и вѣ поменѣ мнѣ и снвоу мошмоу, 2) почне проматрати своју земљу тражећи за такав посао и прилично мјесто. Наизад нађе равно мјесто Дечане у предјелу Хвостанском, на заравањку обале р. Би-стрице, у жуши Затрнавкој мјесто красњо и подобно на сздание доноу вожиш 3) и окренувши се великашима, који су га прати-ли, рече краљ:

— „Гледајте какво је ово мјесто, није друкчије, него дом божји.“

— „Бог ти је жељу испунио и није те лишио онога, шта си хтио, како данас видимо,“ одговоре они.

— „Ја бољег мјеста од овога не желим,“ одговори краљ. Тијем је избор мјеста био свршен. „И доиста“ — даље

1) Овај комад неписујемо из своје рукописне „српске историје,“ коју смо написали и спремили за штампу.

2) Mon. Serb. стр. 92.

3) M. S. 91.

говори списатељ краљевог живота — то је место узвишено, свакојакијем растињем окићено и дрвећем гранатијем и роднијем прекриљено, равно и кићасто. Са свију страна теку воде, те напајају земљу, а бију вреда у наоколо. Дивно је гледати само течење вода, а кад их пијеш — добро чине тијелу, да је се није лако наситити. Са западне стране дижу се брда у небеса, те то место својијем кланцима заклањају са три стране, а на исток нукло непрегледно поље. Туна здрав ваздух обдаје човјека.“ (Гл. XI. 68. и 69.)

Оваквог су мишљења били и они побожни људи, који су окитили стране Каблара и Овчара покрај Мораве манастирима и назвали их Српска „Света Гора.“

Г Л А С Н И К.

Дознасмо, да су и наши богослови овде у Београду склопили омладинску дружину, под именованом „Богословско братство.“ Мио нам је тај појав. А мио нам је с тога, што мислимо, да ће наша младеж, што се учи у овдешњој Семинарији, од које постају већином учитељи у малим школама, а кроз неколико година — кад што и одмах — свештеници у народу, склапајући ову дружину све боље и боље се спремати за свој значајан позив. Нама су потребни образовани људи у разним струкама земалске управе. Наша велика школа у великом броју почиње од неколико година задовољавати ту потребу. Младићи у великој школи имају прилике и свију услова, да се могу спремити, да заузму достојно судско сто, професорску катедру или друго које државно звање. А како нам мора бити жао, што таквих услова немају младићи у Семинарији. Они проведу знатан део времена, што пробаве у овом заведењу, одлазећи у цркву на молитву; затворени су у свој нарочити стан, па тиме одцењени од ичаг саобраштаја са светом: а то им и једно и друго не мало смета, да прегну на рад око науке; да развијају свест дружењем с људма. Они се неће затворити у канцеларије и оградити званичношћу, него ће ступити одмах у свет, у средину народа, па ту морају бити свесни и разборити. Њима ће се поверити гајење подмлатка народњег и проповедање слова господњег. Овим двома стварма ваљало би све друге назоре жртвовати. Мислимо, да је наша богословска младеж имала све ово на уму, кад се угледала на отаџу браћу своју, па склопила омладинску дружину. Ми јој честитамо тај корак. Само би ово приметили тим нашим младићима: они се по програму деле на редовне и ванредне чланове. Редовни су богослови два виша разреда а ванредни два нижа. То није добро. Јер ту нема једнакости, братства, но цепање, двојење; а они треба да се сматрају сви као једна корпорација — једно заједничко тело. После: они веле, да ће радити само на оним предметима „мирекимъ“, који стоје у свези с црквеним. И то није добро. Ми би желели да у њиховим састанцима чујемо по кад кад говор о језику свога народа? Нама се чини, да су њихови претходници у овоме прилично изостали, па требало би да садашњи нараштај исправи то. Ово ће им требати, да као учитељи уче своје ученике граматички матерњег језика, да као свештеници у својим проповедима стаду својем зборе чистим народњим говором. Надамо се, да ће ове наше пријатељске примедбе примити к срцу наше „богословско братство“, па да ће се трудити — у колико до њег стоји — да Семинарија одговори потпуно значењу својем, т. ј. да буде права расплодница, из које ће излазити младићи, који ће се у животу старати, да у њима „црква добије праве пастире, а држава честите грађане“ — што рече за наше свештенике млади наш књижевник Ж. Жујевић.